

Dadansoddi ar gyfer Polisi

Analysis for Policy

Ymchwil gymdeithasol

Rhif: 23/2011

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

Gwerthusiad o'r Strategaeth Cwnsela mewn Ysgolion yng Nghymru: Adroddiad Terfynol

Gwerthusiad o'r Strategaeth Cwnsela mewn Ysgolion yng Nghymru:

Adroddiad Terfynol

Tachwedd 2011

Mae'r farn sydd wedi'i mynegi yn yr adroddiad hwn yn perthyn i'r ymchwilydd ac nid barn Llywodraeth Cymru ydyw o anghenraid

Am fwy o wybodaeth cysylltwch:

Enw: Alison Rees

Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays

Caerdydd

CF10 3NQ

Ffôn: 02920 801125

E-bost: Alison.Rees@wales.gsi.gov.uk

Ymchwil Cymdeithasol Llywodraeth Cymru, 2011

© Hawlfraint y Goron 2011

Tîm Gwerthuso

Andy Hill	Pennaeth yr Ymchwiliad, Cymdeithas Brydeinig ar Gwnsela a Seicotherapi (BACP)
Mick Cooper	Athro Cwnsela, Prifysgol Strathclyde
Joanne Pybis	Hwylusydd Ymchwil, BACP
Karen Cromarty	Uwch-gynghorydd Arweiniol ar gyfer Plant a Phobl Ifanc, BACP
Sue Pattison	Cyfarwyddwr Rhaglen Gradd, Prifysgol Newcastle upon Tyne
Sheila Spong	Cydlynnydd NCCR, Prifysgol Casnewydd
Claire Dowd	Prifysgol Casnewydd
Claire Leahy	Gwasanaeth Seicoleg Addysgiadol Caerdydd
Angela Couchman	Rheolwr Swyddfa Ymchwil, BACP
Jack Rogers	Swyddog Ymchwil, BACP
Kate Smith	Cyfarwyddwr Ymchwil, Sefydliad Ymchwil Cymdeithasol Ipsos MORI ¹
Nick Maybanks	Swyddog Gweithredol Ymchwil, Sefydliad Ymchwil Cymdeithasol Ipsos MORI

Cydnabyddiaethau

Hoffai'r Tîm Gwerthuso ddiolch i Sylvia Jones, Alison Rees a Graham Davies; i'r holl gyfranogwyr yn y gwaith ymchwil: cleientiaid, disgyblion, rhieni, staff ysgolion, penaethiaid, rheolwyr gwasanaeth ac Arweinwyr Awdurdodau Lleol; ac i Michael Borenstein, Graham Dunn, Alex McConachie a Dave Saxon am gyngor ystadegol.

Diolch i Sage Publications (www.uk.sagepub.com) am ganiatâd i ailargraffu dyfyniadau o Cooper, M. (2008). *Essential Research Findings in Counselling and Psychotherapy* yn yr Eirfa. Dyfyniadau o Cooper, M. (2009). Counselling in UK secondary schools: A comprehensive review of audit and evaluation studies. *Counselling and Psychotherapy Research*, 9(3): Ailargraffwyd 137-150 137-150 trwy ganiatâd y cwmni cyhoeddi Taylor & Francis Ltd, www.tandfonline.com

¹ Roedd Ipsos MORI yn casglu data ar gyfer arolwg ymysg penaethiaid / athrawon cyswllt uwchradd ond nid oedd yn ymwneud ag ysgrifennu adroddiad.

Crynodeb Gweithredol

Trosolwg

Yn 2010 comisiynwyd consortiwm ymchwil gan Lywodraeth Cymru dan arweiniad Cymdeithas Brydeinig ar Gwnsela a Seicotherapi a Phrifysgol Strathclyde i gyflawni gwerthusiad o'i strategaeth cwnsela mewn ysgolion (*y Strategaeth*) sydd wedi cael ei roi ar waith ledled Cymru dros y tair blynedd diwethaf. Gan ddefnyddio amrediad o offer ymchwil, yn cynnwys ymchwil ddesg, dadansoddiad o ganlyniadau cleientiaid, cyfweiliadau ansoddol ac arolygon barn rhanddeiliaid allweddol, ceisiodd y gwerthusiad ddisgrifio gweithrediad a chyflenwad y Strategaeth, asesu'r lefelau boddhad gyda'r Strategaeth a'r gwasanaethau cwnsela mewn ysgolion ac archwilio effaith y Strategaeth ar drallod seicolegol ei ddefnyddwyr gwasanaeth (cleientiaid). Canfu'r gwerthusiad bod y rhanddeiliaid, gan gynnwys cleientiaid cwnsela, yn ystyried gweithrediad y Strategaeth a'i gwasanaethau cwnsela'n llwyddiannus yn gyffredinol, gyda thystiolaeth i ddangos bod yr holl argymhellion allweddol ar gyfer ei datblygiad wedi'u gweithredu. Ar draws chwe thymor, mynychwyd 11,043 pennod o gwnsela.² Cysylltwyd cymryd rhan mewn cwnsela â gostyngiadau mawr mewn trallod seicolegol; gyda lefelau o welliant a oedd, ar gyfartaledd, rywfaint yn fwy na'r rheiny a welwyd mewn gwerthusiadau blaenorol o gwnsela mewn ysgolion yn y DU. Yr argymhellion allweddol yw y dylid sefydlu mecanweithiau ariannu parhaol i fewnblannu cwnsela yn sector ysgolion uwchradd Cymru, gan roi ystyriaeth i'w gyflwyno mewn ysgolion cynradd. Dylai rheolwyr gwasanaethau ac ysgolion hefyd edrych ar ffyrdd o sicrhau bod cyfle cyfartal i bawb, o bob sector o'r gymuned, gyfranogi mewn cwnsela mewn ysgolion, bod ystafelloedd addas ar gael mewn ysgolion i ddarparu cwnsela, a bod system o fonitro canlyniadau rheolaidd wedi'i sefydlu.

Cyflwyniad

Yn *Adroddiad Ymchwiliad Clywch* (2004),³ argymhellodd Comisiynydd Plant Cymru y dylai bod oedolyn dibynadwy ar gael i bob person ifanc mewn ysgol y gallent drafod eu pryderon â nhw. Ar ôl derbyn yr argymhelliad hwn, comisiynwyd tîm ymchwil gan Lywodraeth Cymru dan arweiniad Cymdeithas Brydeinig ar Gwnsela a Seicotherapi (BACP) a Phrifysgol Newcastle i werthuso cwnsela mewn ysgolion ar draws y DU (Pattison et al. 2007).⁴

2 Diffinnir cyfnod o gwnsela fel cyfres gyflawn o sesiynau a gyflawnir gan ddefnyddiwr gwasanaeth. Fel arfer mae sesiwn cwnsela yn para tuag 1 awr. Cynhelir y rhain fel arfer ar sail wythnosol neu bob pythefnos.

3 <http://wales.gov.uk/newsroom/educationandskills/2004/4024518/?lang=cy>

4 Mae'r adroddiad llawn ar gael yn http://www.bacp.co.uk/research/School_Counselling.php

Gwnaeth yr adroddiad yma argymhellion ar gyfer datblygu cwnsela mewn ysgolion yng Nghymru ac, ym mis Ebrill 2008, cyhoeddodd Lywodraeth Cymru'r Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Gwasanaethau Cwnsela mewn Ysgolion,⁵ a gafodd ei chyfarwyddo gan adroddiad Pattison et al. (2007). Nod y Strategaeth oedd sicrhau bod gwasanaethau cwnsela ar gael ym mhob ysgol uwchradd yng Nghymru, ynghyd â sefydlu gwasanaethau peilot mewn ysgolion cynradd mewn pedwar awdurdod lleol. Sicrhawyd bod cyllid cychwynnol o £1 miliwn ar gael yn 2008-09, gyda symiau ychwanegol o £2.5 miliwn yn 2009-10 a £3 miliwn yn 2010-11 i symud ymlaen â'r Strategaeth. Cytunwyd ar £1.5 miliwn ychwanegol ar gyfer 2010-11 i ehangu'r gwasanaethau ac mae £14.25 miliwn pellach wedi'i ymrwymo ar gyfer y blynyddoedd 2011-14.

Yn 2010 comisiynwyd consortiwm ymchwil gan Lywodraeth Cymru dan arweiniad Cymdeithas Brydeinig ar Gwnsela a Seicotherapi a Phrifysgol Strathclyde i werthuso'r Strategaeth dros y tair blynedd gyntaf o ei weithrediad (o fis Ebrill 2008 i fis Gorffennaf 2011). Adroddodd y consortiwm i'r grŵp llywio cwnsela mewn ysgolion, mewn dau gam, a chyhoeddwyd adroddiad am gam un ym mis Gorffennaf 2011.⁶ Roedd hwn yn darparu gwerthusiad rhagarweiniol o nifer o elfennau allweddol y Strategaeth. Mae'r adroddiad terfynol yma, yr ail gam, yn cyflwyno gwerthusiad cynhwysfawr o'r Strategaeth o'r cychwyn, ac mae'n ddogfen derfynol sy'n cwmpasu, ac yn disodli'r adroddiad blaenorol.

Natur Cwnsela mewn Ysgolion ar draws y DU

Mae cwnsela mewn ysgolion, fel y cyflenwyd yn y Strategaeth, yn ddull medrus o helpu pobl ifanc gydag anawsterau personol a datblygiadol. Caiff ei ddarparu gan ymarferwyr proffesiynol a'i fwriad yw rhoi cyfleoedd i bobl ifanc:

- drafod anawsterau mewn awyrgylch gyfrinachol nad yw'n feirniadol
- archwilio natur eu hanawsterau
- cynyddu eu hunan ymwybyddiaeth
- datblygu gwell dealltwriaeth o'u hanawsterau
- datblygu'r adnoddau personol sydd eu hangen i reoli eu problemau
- datblygu strategaethau i ymdopi â newid.

Gall bobl ifanc eu cyfeirio eu hunain at wasanaethau neu gael eu cyfeirio gan staff ysgolion, asiantaethau eraill neu rieni. Ystyrir bod cwnsela'n weithgaredd gwirfoddol, ac nid oes

⁵ <http://wales.gov.uk/topics/educationandskills/publications/guidance/counsellingservicesstrategy/?lang=cy>

⁶ <http://wales.gov.uk/about/aboutresearch/social/latestresearch/schoolcounselling/?lang=cy>

disgwyl i fyfyrwyr gael eu 'gyrru' i dderbyn cwnsela. Cynigir cyfres o sesiynau wythnosol yn ystod y diwrnod ysgol i bobl ifanc sy'n cyrchu gwasanaethau, gyda chyfanswm y nifer sesiynau wedi'u teilwra i anghenion y person ifanc, sef pedwar i chwe sesiwn ar gyfartaledd. Mae cwnselwyr yn ymgeisio gweithio'n agos gyda staff ysgolion ac asiantaethau eraill i ddarparu gwasanaeth sy'n ategu at lawer o ymyriadau eraill yn yr ysgol sy'n cefnogi a hybu iechyd a lles emosiynol pobl ifanc.

Nodau'r gwerthuso

Gwnaeth adroddiad Pattison et al. (2007) 10 o argymhellion allweddol ynghylch rhoi'r Strategaeth ar waith. Yr argymhellion hyn oedd y dylai gwasanaethau cwnsela mewn ysgolion:

1. bod â chyllid cynaliadwy
2. cyflogi cwnselwyr cymwys proffesiynol sydd â phrofiad o weithio gyda phobl ifanc, sy'n medru cael goruchwyliaeth glinigol briodol gyda goruchwylwyr profiadol, ac sy'n ymgymryd â datblygiad proffesiynol parhaus (CPD), perthnasol a rheolaidd
3. darparu gwasanaethau cwnsela hygyrch mewn lleoliad priodol preifat ond diogel yn amgylchedd yr ysgol
4. cael eu hystyried gan gymuned yr ysgol yn rhai nad ydynt yn stigmatiddio ac sy'n rhan arferol o ddarpariaeth yr ysgol, sydd wedi'i integreiddio yng nghymuned yr ysgol
5. cael eu monitro a'u gwerthuso gan unigolion neu asiantaeth (yn yr ysgol neu y tu allan iddi) sydd â phrofiad yn y maes arbenigol hwn o weithio
6. talu sylw dyledus i'r ddeddfwriaeth a'r canllawiau cyfredol, a chynnig cyfrinachedd o fewn y terfynau moesegol a diogelwch arferol
7. ymateb yn hyblyg i'r anghenion lleol o ran amrywiaeth (e.e. iaith) ac ymarferoldeb (e.e. bod ar gael yn ystod gwyliau ysgol)
8. gweithio gyda gwasanaethau ac asiantaethau eraill ac ar y cyd â hwy mewn dull ymgynghorol, gan gynnal y lefelau priodol o gyfrinachedd
9. cyflogi cwnselwyr sy'n aelodau o gorff proffesiynol ac sydd felly'n cydymffurfio â fframwaith moesegol a gweithdrefn gwynion sefydledig
10. cyflogi cwnselwyr y mae eu nodweddion personol yn golygu eu bod yn hawdd siarad â hwy, bod ganddynt sgiliau gwrando da a ffordd o ymddwyn sy'n meithrin perthnasau diogel ac sy'n ennyn ymddiriedaeth.

Yn yr adroddiad hwn, defnyddiwyd yr argymhellion hyn fel meini prawf ar gyfer gwerthuso

gweithrediad y Strategaeth.

Nodau'r adroddiad hwn yw:

- Disgrifio gweithredu a chyflenwi'r Strategaeth, y gwasanaethau cwnsela mewn ysgolion, a phriodoleddau'r defnyddwyr gwasanaeth
- Asesu lefelau bodlondeb cyffredinol y rhanddeiliaid gyda'r Strategaeth a'r gwasanaethau cwnsela mewn ysgolion
- Gwerthuso i ba raddau mae'r Strategaeth wedi cyflawni'r 10 argymhelliad allweddol ar gyfer ei datblygiad
- Archwilio effaith y Strategaeth a'r gwasanaethau cwnsela mewn ysgolion ar lefelau o drallod seicolegol eu defnyddwyr gwasanaeth (*cleientiaid*)
- Gwneud argymhellion am ddyfodol cwnsela mewn ysgolion yng Nghymru.

Dulliau

I gyflawni'r amcanion hyn, mae'r Tîm Gwerthuso wedi datblygu a gweithredu 10 elfen o gasglu data a dadansoddi, rhwng mis Medi 2010 a mis Awst 2011 (naw elfen yn yr ysgolion uwchradd ac un mewn prosiectau peilot cynradd):

- *Adolygiad o ddeunydd.* Adolygiad o dystiolaeth gan astudiaethau blaenorol o gwnsela mewn ysgolion yn y DU
- *Ymchwil ddesg.* Dadansoddiad o adroddiadau allweddol, llythyron, cofnodion cyfarfodydd y grŵp llywio cwnsela mewn ysgolion a chynigion sy'n berthnasol i'r Strategaeth
- *Dadansoddiad o ddata demograffig cleientiaid.* Dadansoddiad disgrifiadol o briodoleddau defnyddwyr gwasanaeth a'u defnydd hwy o'r gwasanaethau cwnsela, yn seiliedig ar ffurflenni data cleientiaid
- *Gwerthusiad o ganlyniadau therapiwtig.* Dadansoddiad ystadegol o ddata o 3,613 pennod o gwnsela, yn archwilio newidiadau mewn trallod seicolegol o'r cyfnod cyn cwnsela (*gwaelodlin*) i'r cyfnod ar ôl cwnsela (*pwynt terfyn*)
- *Holiadur o brofiad cleientiaid.* Dadansoddiad disgrifiadol o ddata meintiol ac ansoddol o oddeutu 600 o ffurflenni, a gwblhawyd gan gleientiaid ar y pwnt terfyn, yn awgrymu eu lefelau boddhad gyda'r gwasanaeth cwnsela a'u profiad ohono
- *Arolwg ymysg cwnselwyr.* Dadansoddiad o ymatebion i holiadur papur gan 106 o

gwngselwyr mewn ysgol, yn canfod beth yw eu barn am weithredu'r Strategaeth ac argymhellion ar gyfer ei datblygiad

- *Arolwg ymysg athrawon cyswllt*. Dadansoddiad o ymatebion meintiol ac ansoddol o gyfweiliadau dros y ffôn a gynhaliwyd gyda 158 o benaethiaid neu athrawon cyswllt
- *Arolwg ymysg Arweinwyr Awdurdodau Lleol (ALLau)*. Dadansoddiad o ymatebion meintiol ac ansoddol o holiadur papur a gwblhawyd gan 25 arweinydd / rheolwr gwasanaeth Awdurdodau Lleol
- *Astudiaethau achos*. Dadansoddiad achos eang a manwl o weithredu'r Strategaeth mewn pedair ysgol uwchradd, yn seiliedig ar gyfweiliadau unigol a grŵp ffocws gyda staff ysgolion, rhieni, disgyblion a defnyddwyr gwasanaeth
- *Prosiectau peilot cynradd*. Dadansoddiad o'r data sy'n dod i'r amlwg o brosiectau peilot cwnsela mewn ysgolion cynradd mewn pedwar awdurdod lleol, yn seiliedig ar ymchwil ddesg; arolygon ymysg Arweinwyr Awdurdodau Lleol a phenaethiaid; dadansoddiad o ddata canlyniadau; a dadansoddiad o gost.

Canfyddiadau Allweddol

Adolygiad o ddeunydd.

- Mae pobl ifanc sy'n defnyddio gwasanaethau cwnsela mewn ysgolion yn y DU yn cael eu cyfeirio fel arfer gan staff bugeiliol yr ysgol
- Y problemau mwyaf cyffredin sy'n cael eu cyflwyno yw problemau gyda theulu; ac wedyn dicter, anawsterau'n ymwneud â'r ysgol a phrofedigaeth
- Mae lefelau trallod cychwynnol y bobl ifanc wrth ddefnyddio gwasanaethau cwnsela mewn ysgolion yn debyg i'r rheiny a gofnodir yn y Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed (CAMHS)
- Ar gyfartaledd, mae oddeutu 60% o gleientiaid cwnsela mewn ysgolion yn ferched ac, yn nodweddiadol, o flynyddoedd canol yr ysgol
- Mae cleientiaid yn mynychu am gyfartaledd o oddeutu chwe sesiwn, gyda chyfraddau presenoldeb o oddeutu 80%
- Mae cwnsela mewn ysgolion yn gysylltiedig â gostyngiadau mawr ac arwyddocaol mewn trallod seicolegol
- Mae cwnsela mewn ysgolion wedi'i sgorio'n bositif yn gyson gan ystod o grwpiau rhanddeiliaid ac yn cael ei ystyried yn fath o ymyrraeth gynnar hawdd ei gyrraedd, nad yw'n creu stigma
- Mae'r dystiolaeth am y broses neu ganlyniadau cwnsela mewn ysgolion cynradd yn

gyfyngedig.

Ymchwil ddesg.

- Bu'r ysgolion yn frwdfrydig a chydweithredol wrth weithredu'r gwasanaethau cwnsela sydd ynghlwm i'r Strategaeth Gymreig
- Nodwyd rhai anawsterau'n recriwtio cwnselwyr Cymraeg eu hiaith
- Anogwyd hunangyfeiriad gan y mwyafrif o awdurdodau lleol (ALLau)
- Mae disgwyl bod cwnselwyr wedi cofrestru gyda chorff proffesiynol fel BACP
- Cafodd hyfforddiant a Datblygiad Proffesiynol Parhaus (DPP) ar gyfer cwnselwyr ei hyrwyddo gan bob ALI
- Roedd rhywfaint o amrywiaeth yn y modelau cyflenwi gwasanaethau ar draws yr ALLau ac yn y dulliau casglu data canlyniadau
- Mae datblygiadau'r dyfodol yn cynnwys ehangu gwasanaethau a gwella safonau ansawdd drwy brosesau achredu.

Data demograffig cleientiaid a chostau.

- Roedd nodweddion demograffig cleientiaid fu'n mynychu gwasanaethau cwnsela mewn ysgolion yng Nghymru, a'u defnydd o'r gwasanaeth, yn debyg i gleientiaid eraill gwasanaethau cwnsela mewn ysgolion yn y DU:
 - yn bennaf, cafodd cleientiaid eu cyfeirio gan staff ysgolion
 - y nifer cyfartalog o sesiynau a fynychwyd fesul pennod oedd pedwar
 - y gymhareb o gleientiaid gwryw – menyw oedd 38.2% i 61.8%
 - ar y cyfan roedd disgyblion o flynyddoedd canol yr ysgol: blynyddoedd 9 a 10
 - y materion mwyaf cyffredin a gyflwynwyd gan gleientiaid oedd problemau gyda theulu; ac wedyn dicter, problemau sy'n berthnasol i ymddygiad, bwllo a phrofedigaeth
 - roedd y prif broblemau mwyaf cyffredin yn cyfateb â'r problemau wrth gyflwyno, ac roedd y problemau mwyaf cyffredin yn ymwneud â theulu a dicter
 - roedd lefelau cyfartalog o drallod ar y waelodlin yn debyg i'r rhai a gofnodwyd ar gyfer pobl ifanc oedd yn mynychu gwasanaethau CAMHS.
- Roedd tan-gynrychiolaeth ymysg pobl ifanc o gefndir Du a Lleiafrifoedd Ethnig (BME), a'r rheiny gydag Anghenion Addysgol Arbennig (AAA) neu anabledau oedd yn defnyddio'r gwasanaethau cwnsela
- Cyflenwyd ychydig o dan 5% o benodau cwnsela i Blant sy'n Derbyn Gofal (LAC)

- Cafodd oddeutu 3% o bobl ifanc eu cyfeirio ymlaen at Wasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasod (CAMHS), 2.5% i wasanaethau amddiffyn plant a 3% i wasanaethau eraill
- Roedd cryn amrywiaeth mewn cost fesul sesiwn a chost fesul cleient rhwng Awdurdodau Lleol.

Problemau wrth gyflwyno a phrif broblemau bob yn bennod o gwnsela (Tabl 16 yn y prif adroddiad)

	Problemau wrth gyflwyno		Prif problemau	
	Canran	Cyfanswm	Canran	Cyfanswm
Teulu	38.2	4079.0	35.4	3782.0
Dicter	17.6	1878.0	12.9	1379.0
Perthnasol i ymddygiad	12.5	1334.0	7.7	824.0
Bwlio	10.3	1100.0	8.0	849.0
Profedigaeth	10.2	1091.0	8.8	944.0
Straen	9.1	973.0	8.1	861.0
Hunan werth	8.3	889.0	12.8	1364.0
Perthynas gydag athrawon	8.0	852.0	3.0	317.0
Iselder	7.5	805.0	6.0	641.0
Arall	6.3	674.0	5.4	572.0
Hunan-niwed	5.3	567.0	4.8	512.0
Perthnasau heblaw am deulu neu athrawon	4.3	462.0	9.6	1030.0
Academaidd	4.0	425.0	3.5	377.0
Camdriniaeth (gan gynnwys rhywiol)	3.7	395.0	3.9	419.0
Anhwylder bwyta	1.9	206.0	1.8	188.0
Camdriniaeth gartref	1.8	197.0	2.3	244.0
Camddefnyddio sylweddau	1.5	163.0	1.6	167.0
Rhywiol (gan gynnwys cyfeiriadedd)	1.4	149.0	2.2	231.0
Meddyliau am hunanladdiad	1.4	153.0	1.4	148.0
Anhysbys	1.0	104.0	0.8	83.0
Pryderon ariannol / tlodi	0.8	87.0	1.5	156.0

Noder: Gan ei bod yn bosibl bod pobl ifanc wedi cael eu cyflwyno â mwy nag un broblem, mae'r cyfanswm canran cyffredinol yma'n uwch na 100%.

Ffynhonnell: Darparwyd data o ffurflenni cofnodi cleientiaid a roddwyd i'r Tîm Gwerthuso gan Lywodraeth Cymru

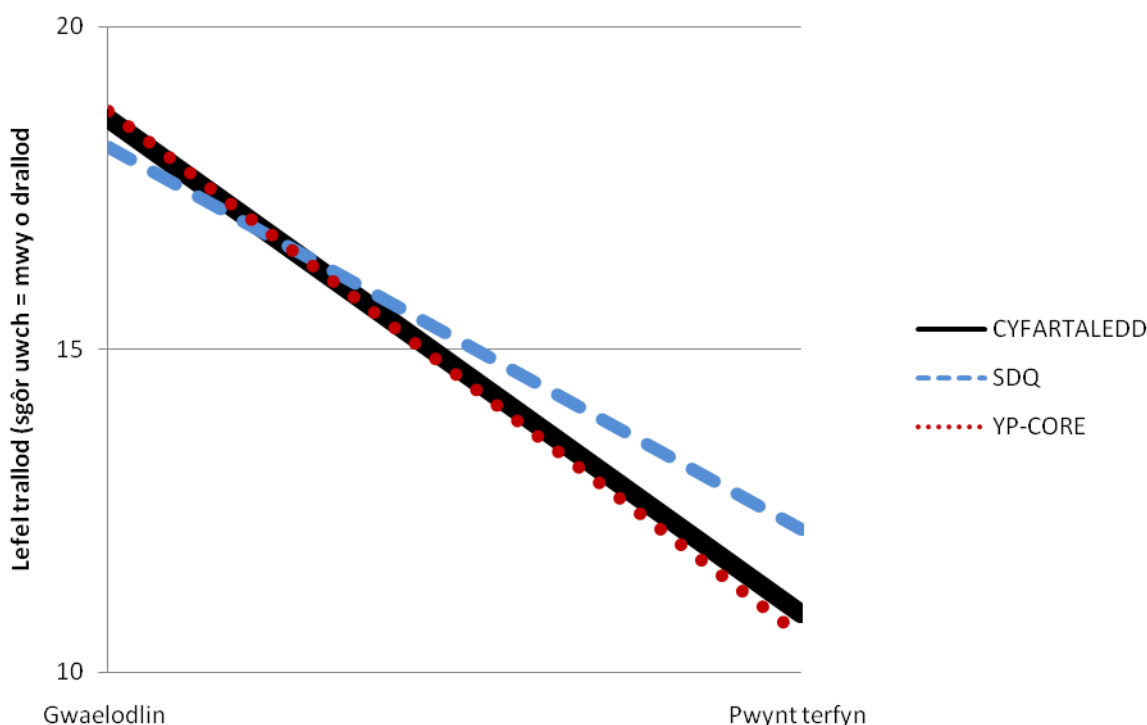
Gwerthusiad o ganlyniadau therapiwtig.

- Cysylltwyd cwnsela gyda gostyngiadau sylweddol mewn trallod seicolegol ar draws pob Awdurdod Lleol ym mhob un o'r cyfnodau amser a archwiliwyd. Fodd bynnag, dydy cysylltiad ddim o anghenraid yn dangos bod cwnsela wedi achosi'r gostyngiadau yma mewn trallod seicolegol, efallai bod ffactorau eraill wedi cyfrannu at hyn.
- Y gostyngiad cymedrig mewn trallod seicolegol o'r cychwyn hyd ddiwedd cwnsela ar

y mesur CORE Person Ifanc (YP-CORE) oedd 18.70 i 10.56 (sgorau is yn awgrymu llai o drallod), a 18.14 i 12.21 ar yr Holiadur Cryfderau ac Anawsterau (SDQ).

- Roedd y gostyngiad cymedrig cyffredinol mewn trallod seicolegol yn fawr, gyda maint effaith o 0.93 (o gymharu â chyfartaledd maint effaith ar draws y DU o 0.81 ar gyfer cwnsela mewn ysgolion).
- Roedd amrywiaeth sylweddol yn nifer y newid ar draws setiau data ac ar draws Awdurdodau Lleol. Roedd meintiau effaith mwy'n gysylltiedig â:
 - Defnydd yr YP-CORE, yn hytrach na'r mesur SDQ.
 - Cyfraddau ymateb is.

Newidiadau mewn trallod: Yn gyffredinol ac yn ôl y mesuriad (Ffigur 3 yn y prif adroddiad)

Darparwyd data i'r Tîm Gwerthuso gan Arweinwyr Awdurdodau Lleol

Holiadur o brofiad cleientiaid.

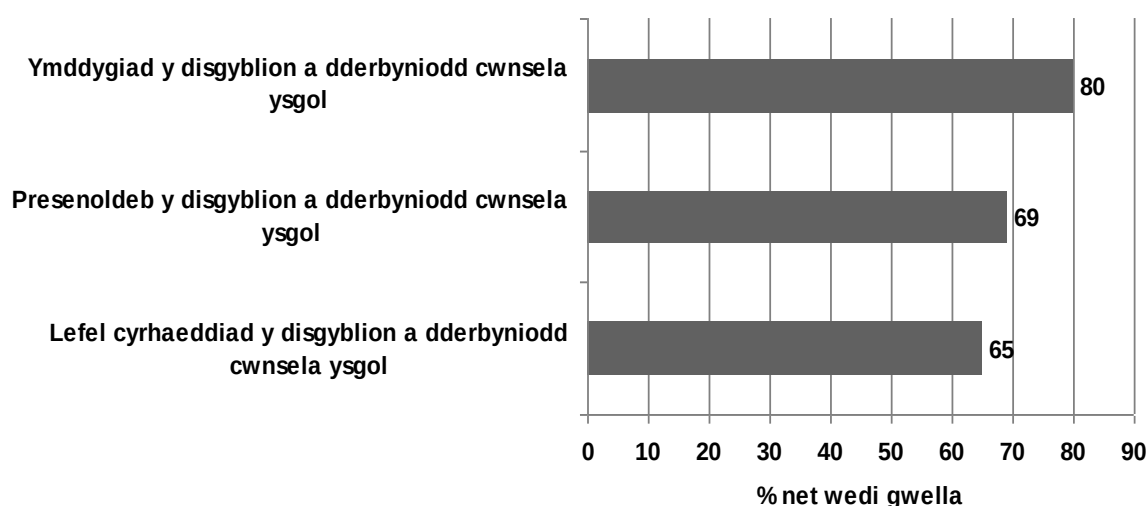
- Ar y cyfan, gwnaeth cleientiaid raddio'r gwasanaeth cwnsela'n bositif iawn
- Roedd oddeutu 85% o ymatebwyr yn teimlo'n fwy positif am fynd i'r ysgol ac yn teimlo gallant ymdopi'n well ers mynychu cwnsela
- Nododd oddeutu 95% o ymatebwyr eu bod yn cytuno gyda'r datganiad 'mae cwnsela'n ffordd dda o ymdrin â phroblemau'
- Gwnaeth oddeutu 90% o gleientiaid hefyd ddweud y byddent yn gofyn i weld y

cwnselydd eto os oedd angen.

Arolygon ymysg rhanddeiliaid: Cwnselwyr, Athrawon cyswllt ac Arweinwyr ALLau.

- Yn gyffredinol, roedd lefelau bodlondeb gyda chwnsela mewn ysgolion yn uchel ar draws y tri grŵp o randdeiliaid
- Adroddwyd gan athrawon cyswllt bod gweithredu'r Strategaeth wedi arwain at welliannau arwyddocaol i ddarpariaeth cwnsela mewn ysgolion oedd eisoes yn bodoli
- Adroddwyd gan athrawon cyswllt bod gwasanaethau cwnsela wedi cael effaith gadarnhaol ar gyrrhaeddiad, presenoldeb ac ymddygiad cleientiaid

Athrawon cyswllt: Canfyddiadau o effaith y gwasanaeth cwnsela mewn ysgolion ar gyrrhaeddiad, presenoldeb ac ymddygiad disgyblion (Ffigur 15 yn y prif adroddiad).

- Ni chanfu fod y Strategaeth wedi cynyddu baich gwaith staff ysgolion
- Cryfderau canfyddedig y Strategaeth oedd yr ymrwymiad a'r gefnogaeth gan Lywodraeth Cymru a'r 'ymagwedd Cymru gyfan'
- Roedd rhai cwnselwyr yn ystyried bod y broses o sefydlu gwasanaethau cwnsela yn anodd ac yn drafferthus, o gymharu ag athrawon cyswllt ac Arweinwyr ALLau
- Ystyriwyd bod y diffyg cwnsela mewn ysgolion cynradd yn un o wendidau'r Strategaeth.
- Yn gyffredinol, nododd yr atebion gan randdeiliaid bod y 10 argymhelliad ar gyfer cwnsela mewn ysgolion wedi'u gweithredu. Fodd bynnag:
 - roedd yr holl grwpiau rhanddeiliaid eisiau gweld ariannu diogel ar gyfer y

Strategaeth yn y dyfodol

- nid oedd gwasanaethau bob amser yn diwallu anghenion siaradwyr Cymraeg
- roedd lefel o bryder am adnoddau, yn enwedig yr ystafelloedd ble cynigwyd gwasanaethau.
- Yr argymhellion allweddol a gynigwyd gan y grwpiau rhanddeiliaid oedd:
 - y dylid cynyddu'r arian
 - dylai fod mwy o gyfleoedd i gwrselwyr a staff ysgolion ymgymryd â hyfforddiant pellach.

Astudiaethau achos.

- Roedd lefelau boddhad gyda'r Strategaeth yn uchel ar y cyfan
- Ystyriwyd y gellid cyrchu cwnsela'n sydyn, oedd yn caniatáu i athrawon ganolbwyntio ar ddysgu; gan felly arddangos ethos gofalgarn a chefnogol yn amgylchedd yr ysgol, nad oedd yn stigmatiddio'r cwnsela
- Ystyriwyd bod cwnsela'n cael effaith gadarnhaol ar gleientiaid: yn cynyddu lles, hapusrwydd a hyder; ac yn lleihau ymddygiad trafferthus, aflonyddgar a risg uchel. Er enghraifft, 'mae'n haws dysgu pobl hapus', '... gallaf reoli fy nicter yn awr ...', 'rwyf yn dal i fod mewn trafferth ond mae'n gwella', 'rwy'n canolbwyntio'n well yn awr'.
- Canfu bod angen i wasanaethau cwnsela fod ar gael yn ehangach ac y dylai fod gwybodaeth helaeth ar gael am y gwasanaethau.
- Ymysg y pryderon am y gwasanaethau cwnsela oedd y cyfyngiad ar faint o gwrsela oedd ar gael, 'dylai fod mwy o oriau'; dewis cyfyngedig o gwrselwyr (yn enwedig o ran rhyw), er enghraifft 'fyddai pethau ddim yr un fath gyda dyn'; cyfyngiad ar faint o gwrselwyr Cymraeg eu hiaith oedd ar gael; problemau gydag ystafelloedd; ac anawsterau gyda hunangyfeiriad pan fo athro penodol yn cyfeirio unigolion i'r gwasanaeth.

Prosiectau peilot cynradd.

- Roedd lefelau boddhad cyffredinol gyda'r prosiectau peilot ymysg penaethiaid ac Arweinwyr ALLau yn uchel, ac ystyriwyd bod y gwasanaethau'n cynnig gwerth am arian
- Er mai ychydig iawn o dystiolaeth canlyniadau oedd ar gael, roedd arwyddion cynnar yn awgrymu bod cyswllt rhwng y cwnsela â'r gostyngiadau mawr ac arwyddocaol mewn trallod seicolegol, gyda maint effaith cymedr o 0.71 o gychwyn y cwnsela hyd

y diwedd. Adroddwyd hefyd gan arsylwyr bod cyswllt rhwng cwnsela â gwelliannau mewn ymddygiad disgyblion, cyrhaeddiad academaidd a phresenoldeb yn yr ysgol

- Ystyriwyd mai cryfderau'r prosiectau peilot oedd: buddsoddiad mewn lles plant, mabwysiadu ymagwedd 'ysgol-gyfan', a defnyddio ymyriadau sy'n addas i oedran
- Roedd boddhad yn isel mewn meysydd penodol: sef adnoddau prin, diffyg integreiddio gyda mentrau eraill, ychydig iawn o fonitro a gwerthuso, problemau'n diwallu anghenion disgyblion Cymraeg eu hiaith, diffyg hyfforddiant i gwnselwyr, a lefel isel o hyrwyddo'r gwasanaethau o fewn ysgolion
- Nid oedd gan y cwnselwyr i gyd yn y prosiectau peilot cynradd gymhwyster proffesiynol
- Roedd argymhellion rhanddeiliaid yn cynnwys darparu adnoddau digonol i gwrdd â'r galw am gwnsela mewn ysgolion yn y sector cynradd; sicrhau cydraddoldeb i fynediad ar draws y sector; ac asesiad o gostau'r amrywiol fodelau gwasanaeth cyn i'r gwasanaethau gael eu rhoi ar waith yn ehangach ar draws y sector.

Trafodaeth

Boddhad cyffredinol.

Ar draws yr arolygon ac astudiaethau achos, mynegodd yr holl randdeiliaid – disgyblion ysgol, athrawon, penaethiaid a chwnselwyr – lefelau uchel o foddhad yn gyffredinol gyda'r Strategaeth. Roedd yr un peth yn gyffredinol wir am y gwasanaethau peilot mewn ysgolion cynradd. O ran pa mor *hawdd* oedd hi i'r Strategaeth gael ei gweithredu, daeth darlun mwy cymysg i'r amlwg, gan awgrymu bod mwy o broblemau wedi'u profi ar ochr ddarparu-gwasanaethau'r broses weithredu.

Roedd defnyddwyr gwasanaeth bron bob amser yn bositif am y cwnsela a gawsent, gan bwysleisio nodweddion personol positif y cwnselydd, y ffaith fod y cwnsela'n gyfrinachol, a bod ganddynt rywun a fyddai'n gwrando arnynt. Yn ogystal, roedd y defnyddwyr gwasanaeth yn gwerthfawrogi'r rhyddid a'r hyblygedd i drefnu eu hapwyntiadau eu hunain.

Gweithredu'r 10 argymhelliad.

Roedd y canfyddiadau'n dynodi'n gryf bod y Strategaeth wedi'i gweithredu yn ôl y 10 argymhelliad adroddiad Pattison et al. (2007), gyda nifer fechan o eithriadau:

- *Arian cynaliadwy:* Er bod arian ar gyfer y Strategaeth wedi'i sicrhau hyd at 2014, mynegodd y rhanddeiliaid allweddol rywfaint o bryder am ddiogelwch ariannu'r

dyfodol

- *Cyflogi cwnselwyr gyda chymhwyster proffesiynol:* Er bod yr holl gwnselwyr sy'n gweithio yn rhan o'r Strategaeth yn y sector uwchradd wedi ennill y cymwysterau proffesiynol, nid oedd rhai o'r cwnselwyr mewn ysgolion cynradd wedi'u cymhwyso'n broffesiynol
- *Darparu cwnsela hygyrch mewn lleoliad priodol:* Pennwyd yr ystafelloedd ar gyfer cwnsela fel problem bosibl gan ddefnyddwyr gwasanaeth a chwnselwyr; roedd y prif broblemau'n ymwneud â phreifatrwydd ac â chael ystafell ddynodedig sydd ar gael yn rheolaidd
- *Cael eu hystyried yn rhan arferol o ddarpariaeth yr ysgol:* Roedd rhywfaint o dystiolaeth i ddangos bod lefelau gwybodaeth y gwasanaeth cwnsela a gwasanaethau cymorth emosiynol perthnasol yn amrywio rhwng ysgolion
- *Monitro'r canlyniadau:* Roedd data canlyniadau ar goll neu'n gwbl absennol, o nifer o'r awdurdodau lleol, gyda chyfraddau ymateb arbennig o isel ym mlwyddyn gyntaf eu gweithrediad ac yn y prosiectau peilot cynradd
- *Ymateb i anghenion cymunedau amrywiol:* Roedd data demograffig cleientiaid yn awgrymu bod cleientiaid o gefndiroedd BME a chleientiaid gydag AAA ac anabledau heb eu cynrychioli'n ddigonol gyda'r rheiny sy'n mynychu'r gwasanaeth cwnsela. Yn yr un modd, mynegwyd pryderon gan grwpiau rhanddeiliaid nad yw gwasanaethau bob amser efallai'n diwallu anghenion siaradwyr Cymraeg. Mewn rhai ysgolion, roedd anawsterau hefyd gyda phobl ifanc yn cyfeirio eu hunain yn uniongyrchol at y gwasanaethau cwnsela.

Effeithiolrwydd ac effaith.

- Roedd maint y newid a brofwyd gan bobl ifanc sy'n derbyn cwnsela fel rhan o'r Strategaeth (maint effaith cymedr: 0.93) yn fwy na'r newid cyfartalog a brofwyd gan bobl ifanc mewn gwasanaethau eraill mewn ysgolion ar draws y DU (maint effaith cymedr: 0.81, Cooper 2009)
- Roedd gostyngiad mewn trallod seicolegol yn llawer mwy yn y bobl ifanc yn y gwerthusiad cyfredol nag a welwyd yn digwydd mewn 'grŵp safonol' o bobl ifanc cyfatebol nad ydynt yn derbyn cwnsela
- Roedd data ansoddol a data'r arolwg yn cefnogi canfyddiadau'r data canlyniadau meintiol bod y cwnsela mewn ysgolion wedi arwain at ystod eang o welliannau
- Roedd data'r arolwg yn awgrymu nad oedd cyflwyno cwnsela mewn ysgolion yn cynyddu baich gwaith staff ysgolion, ac roedd tystiolaeth ansoddol yn dangos bod

presenoldeb gwasanaethau o'r fath yn lleihau'r pwysau ar diwtoriaid blwyddyn ac athrawon eraill.

Argymhellion

Argymhellir bod:

- Llywodraeth Cymru'n ystyried sefydlu ffrydiau diogel o ariannu i wasanaethau cwnsela mewn ysgolion uwchradd yng Nghymru
- Llywodraeth Cymru yn ystyried cyflwyno'r Strategaeth yn y sector ysgolion cynradd gan ddefnyddio fformat sy'n briodol i oedran
- Awdurdodau lleol ac ysgolion yn sicrhau bod ystafelloedd priodol ar gael ar gyfer gwasanaethau cwnsela
- Rheolwyr gwasanaethau, ysgolion a chwnselwyr yn sicrhau bod myfyrwyr ysgol yn derbyn gwybodaeth ddigonol am y gwasanaeth cwnsela
- Darparwyr gwasanaeth yn cynnal gwerthusiad systematig o ganlyniadau
- Darparwyr gwasanaeth yn datblygu strategaethau ar gyfer sicrhau mynediad cyfartal at y gwasanaeth cwnsela a'r monitro a wneir ohono
- Darparwyr gwasanaeth yn ymestyn argaeledd cwnselwyr Cymraeg eu hiaith
- Darparwyr gwasanaeth ac ysgolion yn datblygu systemau hunangyfeirio ac yn sicrhau bod modd i bob person ifanc hunangyfeirio
- Darparwyr gwasanaeth ac ysgolion yn datblygu cyfleoedd hyfforddi i staff ysgolion a chwnselwyr
- Llywodraeth Cymru yn datblygu mwy o ymchwil i'r agweddau o gwnsela mewn ysgolion sy'n rhagweld gwelliannau ac i'r ffactorau sy'n annog pobl ifanc i gyrchu'r gwasanaeth.

Dadansoddi ar gyfer Polisi

Analysis for Policy

Ymchwil gymdeithasol

Rhif: 23/2011

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk